

Zidanesta futisliigaan ja takaisin

- miehisyyvalinnat jalkapalloilijan elämässä

Arto Tiihonen

Elämää suurempi jalkapallo

Jalkapallo lienee urheilulajeista ainut, jonka kanssa elämästä ja kuolemasta tai sodasta ja rakkaudesta voi puhua ja kirjoittaa tuntematta itseään väärällä sosiaalisella kentällä pelaavaksi¹. Muusta urheilusta puhuttaessa sosiologitkin käyttävät niinkin epäonnistuneita teoreettisia väittämiä kuin ”urheilu heijastaa muuta yhteiskuntaa” tai ”urheilu on oma erityinen sosiaalinen järjestelmänsä”. Jalkapallon yhteydessä moisia banaliteetteja tuskin ilkeää lausua – ajatelkaapa vaikka kesän 2006 jalkapallon MM-kisoja. Koko kisatapahtumahan huipentui inhimilliseen draamaan, jossa kaksi voitosta kiihkeästi kamppailevaa miestä ajautuu konfliktiin, joka typerrytti katsojat ympäri maailman ja mm. ottelun suomalaiset radioselostajat, jotka huusivat todella epäsuomalaisesti eetteriin – ”ei noin voi tehdä!”.

Ja kuitenkin voi. Ja ehkä vain jalkapallon kyseessä ollen tuo näennäisesti mitätön väkivallan teko, joka vaikkapa jääkiekossa olisi kuitattu kenties kahden tai viiden minuutin jäähyllä, saa mittaamattomat suhteet. Tapahtuma näytetään eri kuvakulmista joka puolella maailmaa, asiaa käsitellään lukemattomissa lehtiartikkeleissa, kansainvälisen jalkapalloliiton FIFA:n eri elimissä puhumattakaan niistä sadoista miljoonista koti-, kapakka- ja työpaikkakommentaattoreista, jotka syvensivät keskustelun tasoille, joissa ei lopulta puhuttu niinkään jalkapallosta, vaan ihmisten moraalikäsitteistä (mikä on rasismia ja mikä ei), väkivallan luonteesta (henkinen vs. fyysinen), lasten kasvatuksesta (Zidanen anteeksipyyntö) ja miehisyydestä (mitä miehen tulee sietää ja mitä ei). Urheilu ja elämä sotkeutuvat toisiinsa juuri jalkapallossa.

Aiemmissa jalkapalloa käsittelevissä artikkeleissani olen pyrkinyt kuvaamaan ja analysoimaan juuri tuota elämän ja urheilemisen toisiinsa kietoutumista käyttämällä laadullista ja narratiivista otetta sekä erilaisia teoreettisia näkökulmia. Olen kirjoittanut jalkapallosta pelaajan, valmentajan ja katsojan näkökulmasta käyttäen ruumiillisuusteorioita, sivilisoitumisen teorioita, pääomateorioita ja maskuliinisuusteorioita. (Tiihonen 1990, 1994, 1997, 2004). Jalkapallon harjoittelun ja pelaamisen, siitä lukemisen ja siitä kirjoittamisen avulla olen oppinut ymmärtämään itseäni – ja vähän siitä

yhteiskunnasta ja maailmasta, josta elän. Kokemus ja tutkimus kietoutuvat minulla toisiinsa juuri jalkapallossa.

Seuraavassa tarkoitukseni on esitellä, miten urheilu ja elämä ovat kietoutuneet toisiinsa myös suomalaisten liigajalkapalloilijoiden kokemuksissa. Koska kyseessä ovat miehet, niin oma tulkintakehikkonikin rakentuu miehisyyšnäkökulmaisesti, vaikka mallini soveltuneet muutettavat muuttaen myös naisten tutkimiseen. Sukupuolille asettuvat odotukset ovat näin 2000-luvulla lähentyneet toisiaan. Aluksi siis kuvaan tulkintakehyksen, josta rakennan ensimmäisen ”kenttäni”, jonka avulla tulkitsen empiiristä aineistoani, erään suomalaisen liigajalkapallojoukkueen kirjoittamia tulevaisuusmuisteluita eli kertomuksia, joissa he ovat kuvitelleet olevansa jo uransa loppuvaiheessa (vrt. Eskola ja Saaranen 2003, 52-59). Aineistosta tulkitsen sen, minkälaisia miehiä jalkapalloilijat ovat ja minkälaisia ovat heidän elämänpreferenssinsä. Tulokset asetan suomalaisen jalkapallon valmennusjärjestelmän, kilpailuorganisaation ja pelaajien mahdollisten uravaihtoehtojen kontekstiin ja pohdin sitä, mitä nämä osin yllättävätkin tulokset merkitsevät suomalaisen huippujalkapallon ja jalkapallokulttuurin kehittämisen näkökulmista.

Erilaisten miehisyyksien suhde nykymiehille asettuviin odotuksiin

Tarjoan aluksi lukijalle teoreettisen kentän, jonka kautta miehisyyksiä voi nyky-yhteiskunnassamme tutkia. Tämä kenttä rakentuu kahdelle luokitukselle, joista ensimmäinen pitää sisällään tärkeimmät sosiokulttuuriset odotukset tai mahdollisuudet, joita miehet nyt 2000-luvulla saavat tai joutuvat omassa elämässään kohtaamaan. Tämän sosiologeille tyypillisen luokituksen olen alun perin kehittänyt 1990-luvun lopulla². Toisen luokituksen olen rakentanut miestutkimuksen teoreettisista lähtökohdista käsin. Siinä luokittelen erilaiset tutkimusten avulla eritellyt miehisyydet tai maskuliinisuudet toisistaan poikkeaviksi kategorioiksi. Tämä siksi, että maskuliinisuustutkimuksen sisällä paljon käytetty hegemonisen maskuliinisuuden ristiriitainen käsite ei ole riittävä kuvaamaan eikä jäsentämään ajassa olevien erilaisten maskuliinisuuksien kirjoa Toisaalta tämä hegemoninen maskuliinisuus on hyvin abstrakti käsite ja se sekoittuu usein perinteisen eli traditionaalisen maskuliinisuuden kanssa. (Sipilä 1994, 17-33).

Näistä kahdesta luokituksesta siis rakennan kentän, jonka avulla analysoin jalkapalloilijaa – tarkemmin sanottuna suomalaisen liigajoukkueen pelaajia ja heidän ”tulevaisuusmuisteluitaan”. Tavoitteenani on tehdä ymmärrettäväksi niitä ilmiöitä, joita kulttuurinen muutos mm. sukupuoleen

kohdistuvina uusina odotuksina ja jalkapallon organisatoristen rakenteiden muuttuminen aiheuttavat. Samanaikaisesti tapahtuneet muutokset niin jalkapalloilijan miehisyyss- kuin uraodotuksissakin kaipaavat ajanmukaista tulkintaa, koska ne vaikuttavat niin yksilöiden elämään kuin koko suomalaisen jalkapallon kehitykseenkin. Jotkut esille tulevat havainnot ja tulkinnat ovat yllättäviä. Mutta rakennetaan ensin kenttä, jotta pääsemme pelaamaan. Tätä 16-kenttää voi ajatella vaikkapa jalkapallon taktiikkatauluna, joka jäsentää pelikentän ja pelaajat niin, että voimme ymmärtää peliä, joka asiaan vihkiytymättömästä voi näyttää vain päämäärättömältä juoksemiselta kentän päästä toiseen³.

Kenttä 1: Nyky-miesten mahdollisuuksien ja odotusten suhde erilaisiin miehisyyksiin. Asteikolla 1-7 on esitetty kunkin miehisyyden antama arvostus kullekin odotukselle.

ODOTUKSET/ MIEHISYYDET	TRADITIONAALINEN MIEHISYYS	HEGEMONINEN MIEHISYYS	MARGINAALINEN MIEHISYYS	AMBIVALENTTI MIEHISYYS
POIKA-MIES	4	7	5	4
PARISUHDE-MIES	2	5	7	5
TYÖ-MIES	7	6	3	4
ISÄ-MIES	3	4	2	6
YHTEENSÄ	16	22	17	19
KESKIARVO	4	5,5	4,25	4,75

Kentän ymmärtäminen helpottuu, kun ajattelee ensin kunkin rivin vasemmalta oikealle. Kun nyky-yhteiskunta odottaa miesten pitävän yhteyttä miestovereihinsa, harrastavan salibandya, golfia tai vaikkapa jalkapalloa muista miehisistä harrastuksista puhumattakaan, niin perinteistä miehisyyttä edustava mies pitää sitä vain kohtuullisen tärkeänä, mutta hegemonista miehisyyttä toteuttava erittäin tärkeänä. Hänelle on tärkeää olla muiden valtaapitävien miesten kanssa myös vapaa-aikanaan erilaisissa harrastuksissa. Voidaan myös ajatella, että kulttuurisesti eristäytyneet/eristetetyt miehet arvostavat suuresti muiden samankaltaistensa seuraa vapaa-aikanaan. Sen sijaan erilaisia odotuksia ja mahdollisuuksia jatkuvasti punnitseva ambivalenttia miehisyyttä edustava mies ei ole oikein varma, onko tämä nyt niin hyvä juttu vai ei, koska se poikien kanssa vietetty aika on jostain muualta pois.

Parisuhteen merkitys ei perinteiselle miehelle ole ollut kovin suuri; osittain siksi, että hän pitää sitä itsestään selvänä – ”kun on kerran sanonut rakastavansa, tarvitseeko sitä koko ajan toistaa ellei tilanteessa tapahdu muutosta” – asenne ehkä kuvaa parhaiten asiaa. Sen sijaan kaikille muille miehisyyksille tämä ihastumista, rakastumista, seksuaalisuutta, parisuhdetta, mutta myös toisaalta

av(i)oeroja, huoltajuuskiistoja, yksinjäämisen pelkoa ja kykenemättömyyttä alleviivaava kulttuurimme on osoittanut parisuhteen merkityksen. Sen merkitys voi tosin tässä olla sekä lyhyitä että pitkiä parisuhteita merkitsevä – kyse on orientaatiosta, ei niinkään parisuhteen laadusta.

Mies on perinteisesti määrittynyt työn kautta, ”bread-winner” –status on suomalaisellekin miehelle tuttu, vaikka suomalaisessa yhteiskunnassa naiset ovat tuoneet suuren osan tuloista perheeseen jo vuosikymmenten ajan. Sukupuolten tasa-arvon vuoksi työn merkitys onkin muissa miehisyyssluokissa vähentynyt, vaikka se onkin hyvin tärkeä myös hegemonisessa asemassa olevalle miehelle. Se ei kuitenkaan voi olla hänellekään enää ainut alue elämässä, jossa pitää olla hyvä – päinvastoin juuri valta-asemassa olevalta mieheltä odotetaan (hän odottanee itsekin) erinomaisuutta lähes kaikilla elämänaloilla. Työn merkitys ei olekaan enää itsestään selvä muita miehisyyksiä edustaville miehille.

Isyys tai laajemmin ottaen kasvatuksen ja hoivan merkitys on viime vuosikymmeninä lisääntynyt⁴. Miesten odotetaan olevan hyviä isiä aivan eri tavoin kuin joskus muutama vuosikymmen sitten. Puhutaanhan uudesta tai generatiivisesta isyydestäkin. Tällä tarkoitetaan sitä, että miehet ottavat osaa lasten elämään heidän syntymästään asti koko heidän elämänsä ajan. Monille on tärkeää olla myös isoisän roolissa. Ja vaikka monet perinteiset miehet ovat ”pehmenneet” hyväksi isiksi, niin perinteiseen miehisyyteen tällainen hoivaaminen ei sovi. Kovin hyvin se ei täsmää hegemoniseen miehisyyteen, vaikka he hyvin tuntevat tämän odotushorisontin – muut asiat vain ovat yleensä vielä tärkeämpiä. Maailmaa ei valitettavasti voi vielääkään johtaa tuttipullo kädessä, ei ainakaan mies – ajateltaneen edelleen vallan kabineteissa⁵. Selvää sen sijaan on se, että ristiriitaisen miehisyyden eräs peruselementti on juuri se, että lasten merkitys on heille suuri. Se ei kuitenkaan ole aivan ehdottomasti tärkeintä, sillä muutenhan kyse ei olisi ristiriidasta.

Taulukkoon lasketut summat ja keskiarvot antavat lukijalle vihjeen siitä, että nyky-miehen mahdollisuudet toisaalta toteuttaa erilaisia miehisiä puoliaan ovat lisääntyneet, mutta samalla odotuksetkin ovat kasvaneet. Jos perinteinen mies ei voi(nut) nauttia lapsista ja parisuhteesta samalla tavalla kuin ambivalenttia tai hegemonista miehisyyttä toteuttava mies, niin ei hänen tarvinnut kokea myöskään riittämättömyyden tunteita samalla tavalla kuin jälkimmäisten. Perinteisen miehisyyden liudentuminen tai eroosio tarkoittaa siten käytännössä juuri tätä: tänä päivänä perinteinen mies tuntee vastaavasti paljon enemmän riittämättömyyden tunteita kuin muut, koska yhteiskunta ja kulttuuri odottaa mieheltä eri asioita kuin ennen. Riittämättömyyden tunteelta ei tosin yksikään mies – jos ei nainenkaan - tänä päivänä kokonaan pääse karkuun.

Lukijalle lienee nyt hahmottunut se kenttä, jossa me miehet nyt 2000-luvulla pelaamme. Meillä on siis ennen kokematon mahdollisuus toteuttaa miehisyytemme ja ihmisyytemme eri puolia, mutta samalla voimme kokea nuo mahdollisuudet meihin kohdistuvina odotuksina, joihin emme millään pysty vastaamaan niissä 24 tunnissa, joita vuorokaudessamme on. Lisättäköön se, että mainitut odotukset kohdistuvat melkein yhtä lailla kaiken ikäisiin miehiin, tietysti myös naisiin, mutta naisista poiketen me miehet emme ole totutelleet kaksoiskompetenssin – työn ja perheen, julkisen ja yksityisen – yhteensovittamiseen eikä meillä ole sellaista valtavaa resurssia tukenamme, joka naisilla on naistutkimuksena, naisten lehtinä ja erilaisina asiantuntijoina.

Miehisyydet tai maskuliinisuudet ovat kulttuurisia rakenteita, joiden avulla me määrittelemme omaa miehisyyttämme. Jos meillä ei ole ollut aiemmin erilaisia vaihtoehtoja miehisyyksillemme, niin olemme joutuneet määrittelemään omaa miehisyyttämme kuin yksinäiset kuurot pimeässä metsässä. Olemme ehkä tienneet joitakin määritelmiä perinteisestä miehisyydestä, jonka olemme kuitenkin voineet ainakin jossain määrin todeta olleen kuin päivittämätön versio jostakin virustorjuntaohjelmasta. Kaikenlainen roskaposti on päässyt miehisyyshuorimme läpi ilman, että olisimme voineet mitenkään puolustautua. Pahimmillaan miehisuus on määritelty negaatioina, joiden mukaan mies ei ole jotain – siis ei ole esimerkiksi vauva, nainen tai homo. Uskon, että edellä esitetty kehikko tai pelikenttä antaa meille paremmat edellytykset arvioida ja määritellä niin miehiin kohdistuvia odotuksia kuin niitä kulttuurisia rakenteitakin, joita kutsumme miehisyyksiksi.

Liigapelaajan tuleva elämä – yllätyksiä vai ei?

Seuraavassa kuvaan erään suomalaisen liigajoukkueen pelaajien ”tulevaisuusmuisteluista”, joita keräsimme keväällä 2004 erään Lahden ammattikorkeakoulun Liikunnan laitoksella tehdyn laajemman kyselyn yhteydessä. Tavoitteenamme oli saada jonkinlainen käsitys siitä, minkälainen on suomalaisen liigapelaajan tuleva ura ja elämä. Etukäteen emme voineet tietää, mitä pelaajat omasta tulevaisuudestaan ajattelevat. Käytimme seuraavaa kirjoituspyyntöä, jota täydensimme kolmella eri vaihtoehdolla helpottaaksemme kirjoittajien tehtävää (ks. liite 1).

”Mieti nyt hetki tulevaisuutta. Valitse vapaasti jokin seuraavista tarinoista, ja kuvittele, että olet itse henkilö, josta tarinassa kerrotaan. Kirjoita seuraavalle sivulle lyhyt kertomus siitä, mitä kaikkea sinulle on tapahtunut tästä hetkestä jota nyt elät, siihen hetkeen asti josta tarinassa kerrotaan. Kerro

urheilemisestasi, perhesuhteistasi, opiskelusta tai töistä, raha-asioista, kavereista ja kaikesta muusta, mikä sinusta tuntuu tärkeältä.”

Pelaajat (18 kpl) olivat suhteellisen nuoria, keski-ikä oli kirjoittamishetkellä 23 vuotta. Joukkueessa oli vain muutama kokeneempi pelaaja. Pääajatus oli se, että he siirtyisivät aikaan, kun he ovat 35-vuotiaita eli uransa lopettaneita tai ainakin sen loppuvaiheessa. Suurimmalle osalle tätä ”tulevaisuusmuistelu-aikaa” tuli olemaan yli 10 vuotta. Jokainen pelaaja ymmärsi tehtävän oikein (yksi ruotsinkielinen ei ehkä ihan täydellisesti, mutta ymmärrettävästi kuitenkin) ja he kirjoittivat määrällisesti odotetusti; lyhyesti, mutta asiallisesti kuten suomalaiset miehet yleensäkin.

Mutta nyt itse tuloksiin ja tulkintoihin. Jalkapallouravaihtoehtoiksi nämä pelaajat valitsivat seuraavanlaisia:

1. Suoraan Suomen liigasta ”isoon liigaan” (Englanti, Espanja etc.): $4/18 = 22\%$
2. Suomen liigasta ”pieneen liigaan” (Hollanti, Ruotsi etc.): $8/18 = 44\%$
3. Suomen liigassa tai I-divisioonassa: $5/18 = 28\%$
4. Lopulta ”isossa liigassa”: $7/18 = 39\%$

Pelaajien valinnoissa kiinnittää huomiota muutama asia: pelaajat tuntevat varmaankin melko hyvin aiempien suomalaisten pelaajien ”tien tähtiin”, sillä niin selvästi erottui tuo kaksiportainen urakehitysmalli eli ensin Suomesta pois liigaan, jossa on parempi näkyvyys ja sieltä sitten mahdollisesti vielä isompaan liigaan. Aika isolle osalle toki riitti myös pelaaminen ”pienessä liigassa”, kuten myös kotoisessa liigassakin. Vaikka tilastollisia yleistyksiä ei tästä aineistosta voi tehdä eikä ko. asiasta ole tietääkseni tehty laajempaa tutkimusta, niin toive isoon liigaan pääsystä lienee todellisuuteen suhteutettuna hiukan yläkanttiin arvioitu.

Yllättävää ja hämmentävääkin oli sitten se, että yhtä ainutta lukuun ottamatta kukaan ei maininnut Suomen maajoukkueissa pelaamista – ja se yksikin kirjoitti lyhyesti alle 23-vuotiaiden maajoukkueesta. Kenellekään maajoukkue ei siis edustanut uraa edistävää tekijää, vaikka maajoukkueita yleensä pidetään suomalaisen – ja monen muunkin maan – pelaajan kannalta erittäin tärkeänä itsensä ja taitojensa esittelypaikkana. Toinen käytetty väylä on viime vuosina ollut erilaisten agenttien avulla järjestetyt harjoittelumahdollisuudet ja pelisopimukset. Näistäkään näissä kirjoituksissa ei mainittu mitään. Sen sijaan pelaajat kertoivat hyvistä kausista ja hyvistä peleistä, jotka edesauttoivat heidän sopimusneuvottelujaan.

”Kausi 2004 alkaa... ja komeasti. Seurani on voittanut kyseisen vuoden mestaruuden. Oma panokseni joukkueessa oli niin merkittävä, että Euroopan kentät kutsuvat. Ensimmäinen kauteni Espanjan huippuseurassa sujuu niin hyvin, että saan miljoona-sopimuksen 10 vuodeksi. Kymmenen vuotta kulunut ja jalat ei liiku samalla lailla kuin tullessani Espanjaan. Pitkän pohdinnan jälkeen lopetan urani ja palaan mistä aikoinaan lähdin. Ehdin olla kotimaassa vain 2 kk, kun sain valmentajan paikan seurasta, jossa olen pelannut koko ammattilaisurani”, kertoi suoraan ”isoon liigaan” lähtenyt pelaaja.

Tällainen taas oli kaksiportaiseen uraan uskoneen pelaajan tarina: ”Kehityin tasaisesti jalkapalloilijana. Vakiinnutin paikkani veikkausliigassa, josta seurasi 24-vuotiaana muutto Ruotsiin ja sen pääsarjassa pelaamiseen. 28-vuotiaana siirryin pelaamaan Ranskan pääsarjaan, jossa pelaan edelleen. Olen lopettamassa, enkä mene enää jäähdyttelemään mihinkään esim. takaisin veikkausliigaan, vaan elelen vaimon ja kahden lapsen kanssa Ranskassa ja ryhdyn tekemään musiikkia. Jos musiikki ei lyö leiville, alan valmentaa jotakin joukkuetta ja hankin siitä elantoni. Kesät vietämme aina Suomessa ja silloin keskityn ystäviini, tennikseen ja musiikkiin. Lapset tupsahtaa muuten Ruotsissa asuessa, koska silloin palkka nousee!”

Ensimmäistä tarinaa, jossa päästään suoraan Suomen liigasta huipulle, voitaneen pitää tähän asti toteutuneiden ammattipelaajien rekrytointien perusteella poikkeuksena, vaikka sellaisiakin toki on, kuten Mikael Forssell ja Pekka Lagerblom, jotka rekrytoitiin suoraan ”isoon liigaan”. Toinen uratarina taas on hyvinkin tuttu, joten siihen samaistuminen on sikäli helpompaa. Esimerkiksi Suomesta ensin Hollantiin, Ruotsiin tai Norjaan lähteneiden pelaajien lista on melko vaikuttava; Jari Litmanen, Sami Hyypiä, Mika Väyrynen, Joonas Kolkka, Petri Pasanen, Peter Kopteff, Aki Riihilahti...

Vajaa kolmannes pelaajista uskoi uransa jatkuvan Suomessa. Heidän tarinoissaan kerrottiin muista poiketen opiskelusta ja ”toisesta ammatista” esimerkiksi tähän tapaan: ”Valmistuin 24-vuotiaana liikunnanohjaajaksi. Tämän jälkeen jatkoin opiskelua yliopistossa ja minusta tuli ala-asteen opettaja. Tällä hetkellä työskentelen opettajana ala-asteella ja teen sivutöinä personal-trainerin hommia. Pelaamistani jatkoin Suomen ylimmällä tasolla aina 30 ikävuoteen asti, minkä jälkeen vetäydyin huippu-urheilusta”.

Tarinoiden tärkeimmät teemat: miehisyysodotukset toteutuvat jalkapalloilijoillakin

Nuoret ammatti- tai puoliammattilaispelaajat, joita Suomen liigapelaajat tällä hetkellä ovat, kirjoittivat tulevasta elämästään edellä kuvatun puolivapaan ohjeen pohjalta niistä teemoista, jotka he kokevat itselleen tärkeiksi. Annettu ohje, ja siinä mainitut teemat, tietysti ohjasi kirjoittajia jonkin verran, mutta oman tulkintani mukaan he kuitenkin kirjoittivat tarinansa ennen kaikkea omista intresseistään ja oman kuvitellun elämäntilanteensa pohjalta. Tarinat eivät olleet mitään vastausluetteloita, vaan selkeästi elämäkerrallisia tarinoita, joissa keskeiset teemat nousivat siten kuin itse kukin ne kuvitteli kokevansa.

Pelaajien teksteistä – aineistosta - nousivat selvästi esiin seuraavat keskeisteemat (numeroina tarinoiden määrä, joissa kyseinen teema oli mainittu ja prosenttiosuus kaikista tarinoista):

Kenttä 2: Pelaajien tarinoiden keskeisteemat, niiden määrät ja prosenttiosuudet (kuinka monessa tarinassa teema mainittu).

Teemat	Määrät	% kaikista
Jalkapalloura	15/18	83%
Elämänlaatu	15/18	83%
Tasapaino työn ja perhe-elämän kesken	15/18	83%
Perhe (vaimo ja lapset)	14/18	78
Talous, raha, toimeentulo	12/18	67

Tarinana tuo tilasto näyttää yhden pelaajan kertomana tällaiselta: ”Työni kantoi vihdoinkin hedelmää, sain pitkän loukkaantumiskierteen katkaistua ja kehityin niin fyysisesti kuin henkisesti. Muutaman onnistuneen Suomessa pelatun kauden jälkeen sain mahdollisuuden toteuttaa unelmaani, eli pelata amatikseni jalkapalloa ulkomailla. Suuntasin Keski-Eurooppaan, jossa olen pelannut siitä asti. Alussa ns. heikommissa sarjoissa, mutta viime vuodet huippuliigoissa. Toimeentuloa on kertynyt kohtuullisesti, joten tulevaisuus on siltä osin jokseenkin turvattu. Nautin edelleen harjoittelusta ja pelaamisesta kuten nuorena. Olen yrittänyt kehittää itseäni pelaamisen ohella, lähinnä tutustunut tarkemmin kieliin ja kulttuureihin maissa joissa olen pelannut. Nautin suunnattomasti uusien ihmisten tapaamisesta ja välittömästä sosiaalisesta kanssakäymisestä, jota Keski-Euroopassa harrastetaan enemmän kuin Suomessa. Perhettä on siunaantunut suomalaisen

vaimon ja kahden lapsen verran. Lapset liikkuvat paljon ja ovat oppineet paikallisia kieliä ja tutustuneet moniin ikäisiinsä. Asumme rauhallisella seudulla lähellä suurehkoa kaupunkia, omakotitalossa, onnellisina. Päivät kuluvat edelleen harjoittellessa ja pelatessa, vapaa-aika perheen parissa. Vaimo käy töissä ja lapset ovat koulussa, ja päiväkodissa. Henkinen valmennus kiinnostaa, ja olenkin aloitellut siihen liittyviä opintoja.”

Jalkapallopiireissä toimivalle tällaiset tilastot ja tarinat voivat tuntua yhtä aikaa sekä tutuilta että tuntemattomilta. Tuttuja nämä tarinat ovat vaikkapa naistenlehtien palstoilta, joissa kerrotaan ammattiurheilijoiden elämästä. Sehän on yhtä aikaa sekä koventunut että pehmentynyt, kun vaatimukset ovat toisaalta kiristyneet, mutta samaan aikaan hyväpalkkainen ammattilaisuus on myös tuonut urheilijamiesten elämään taloudellista turvallisuutta eikä ammattiurheilijan arki muutenkaan ole niin armotonta kuin usein luullaan (Tiihonen 1996). Tarinoiden painotukset saattavat kuitenkin yllättää, sillä nämä nuoret miehethän painottavat hyvin voimakkaasti elämän laatua ja varsinkin työn (jalkapallon) ja perhe-elämän yhteensovittamista. Näitä urheilijoitahan voisi pitää pehmoina ja ”pullamössösukupolvena”, jos tulkinta annettaisiin ”vanhan kaartin” valmentajille.

Tarinan pelaaja niveltää pelaamisen ja siitä nauttimisen, riittävään toimeentuloon ja itsensä kehittämiseen yhtä hyvin kuin lasten hyvinvointiin ja vaimon työssäkäyntiin, joka implikoi sukupuolten tasa-arvoa ja vaimon oman elämän tärkeyttä. Omakotitalon sijainti viestii myös elämän laadun merkitystä. Oma tulevaisuuttakaan ei unohdeta, vaan ammattilaisuran jälkeistä elämää suunnitellaan jo hyvissä ajoin, ettei uran jälkeen pudota tyhjän päälle. Jalkapalloliigan pelaajat siis näyttäisivät toteuttavan tulevassa elämässään juuri niitä odotuksia, jotka edellä määrittelin nykymiehelle asettuviksi. Voihan hyvin tulkita, että ”työ-mies” näkyy tarinoiden jalkapallouran kuvailuissa. Osa näkee itsensä työyhteisönsä tähtityöntekijänä, suurin osa tunnistaa itsessään hyvän ammattimiehen ja jotkut – Suomeen jääneet – ovat tasapainottaneet elämänsä kahden ammatin eli urheilijan ja opiskelijan tai esimerkiksi liikunnanohjaajan kesken.

Nuorten miesten tarinoista ei myöskään puutu ”poika-miehen” puhe, vaikka suurimmalla osalla olikin joko av(i)ovaimo tai pitkäaikainen tyttöystävä. Elämän laatua tuntuu olevan yhtä lailla se, että voi harrastaa monia eri asioita hyvien ystävien ja kavereiden kesken kuin rauhallinen perhe-elämä vaimon ja lasten kanssa. Seuraavassa tarinassa nuo erilaiset odotukset on asetettu mukavasti tasapainoon, vaikka kyseessä selvästi on kaveri, joka pitää erinomaisen paljon kavereidensa kanssa ”touhuamisesta”. ”Jalkapalloa pelasin siis ylimmällä tasolla 4 vuotta kunnes 32-vuotiaana monen

syyn takia lopetin aktiiviuran. Silloin pääsin vihdoinkin harrastamaan niitä lajeja, joita olin ehtinyt pelaamaan vain aniharvoin futiksen vaatimusten vuoksi. Sulkkis, pingis, patikointi, hiihto, tennis jne., lajeja riittää ja onneksi paikatkin ovat säilyneet ehjänä. Olen ollut aina aktiivinen ja liikkuminen omaksi iloksi tuottaa suurta mielihyvää edelleen. Tässä vaiheessa mm. perhesyyt alkavat painaa kun on pari pientä mukulaa vaimon kanssa hoidettavana. Työnikin liittyy urheiluun ja on enemmän hallinnollisella ja organisoivalla puolella. Kaveripiiri on säilynyt samana ja muutaman kanssa on pidetty yhteyttä jo 25 vuotta!” ”Poikamainen” ääni kuuluu hauskesti myös toisen nuoren miehen tarinassa, kun hän kuvaa suhdettaan kavereihinsa: ”Kavereiden kanssa on käyty kalassa ja minä olen saanut suurimmat kalat tietysti.” Onhan poikien jutuissa tärkeää se, miten vertaisryhmässä pärjää.

Poikamiehenä eläminen ei kuitenkaan riitä, vaan nuoret miehet ymmärtävät hyvin sen, että parisuhde on nykymiehelle hyvin tärkeä elämän alue. Vaikka tarinoissa ei vaimoja mitenkään erityisen tarkasti kuvaillakaan, niin selvää on se, että parisuhde ymmärretään tärkeäksi asiaksi miehen elämässä. Aikaa vietetään enimmäkseen vaimon/tyttöystävän tai koko perheen kanssa. Vaimoa ei määritellä vain passiivisena miehen tukijana, vaan useissa tarinoissa hän myös opiskelee, käy töissä, hankkii rahaa ja on muutenkin aktiivinen. Eräs pelaajista kertoi asian näin: ”Perheen raha-asiat ovat hyvällä mallilla, sillä saan kohtalaisen hyvää palkkaa ja vaimo myös. Minulla on lukioajoilta tyttöystävä, jonka kanssa olen mennyt kihloihin. Hän saa ulkomailta töitä, ja muutamme sinne kahdestaan. Tutustumme uusiin ystäviin ja raha-asiat ovat kohdallaan. Saatan vaihtaa seuraa, mutta se ei haittaa, koska kihlattuni saa muualtakin töitä. Elämme huolettomasti.”

Viimeisenä odotusluokituksessani oli ”isä-mies”, jolla tarkoitin vanhemmuuden lisääntyntä merkitystä miehille. Vaikka kyseessä olivat varsin nuoret miehet, joista vain aniharvalla oli kirjoitushetkellä omia lapsia, niin tulevaisuus näyttää toiselta. Vain neljässä tarinassa perhettä ei mainita lainkaan ja yhdeksässä tarinassa mainitaan myös lasten lukumäärä. Ehkä hiukan huvittavaakin on se, että jalkapalloilevat miehet hankkivat kaksi lasta, sillä peräti kahdeksan mainitsee asian näin: ”Menen naimisiin 28-vuotiaana nykyisen tyttöystäväni kanssa ja saamme pari lasta.” tai vaikkapa näin: ”Minulla on kaksi lasta ja koira aviovaimoni kanssa.” Perhe-elämää ja sen puitteita kuvataan tarinoissa runsaasti, mutta elämää lasten kanssa ei kuitenkaan konkreettisesti osata vielä ilmaista. Se on ikään kuin itsestään selvä optio, että lapsia on ja että elämä järjestyy aika suurelta osin myös lasten ehdoilla.

Minkälaisia miehiä jalkapalloilijat ovat?

Aineistosta analysoidut keskeisteemat ja edellä tehty alustava tulkinta kertoo siitä, että liigapelaajien tulevaisuustarinoissa on yhteneviä elementtejä aiemmin esittelemiäni yleisten miehisten odotusten ja mahdollisuuksien kanssa. Jatkan tarinoiden analyysia eteenpäin siihen asti, että voin täyttää taulukossa yksi esitetyn kehikon. Sen avulla lukija voi sitten nähdä, miten nämä pelaajat asettuvat kirjoittamiensa tarinoiden perusteella miehisyysluokkiin. Vaikka kyseisen analyysin voisi periaatteessa tehdä yksilötasollakin, on perustellumpaa käyttää koko materiaalia luokituksen tekemiseen. Yksilötason analyysiin olisi tarvittu enemmän taustatietoja. Sen sijaan koko joukkueen tarinoissa tuntuu tapahtuvan kvalitatiivisen tutkimuksen yksi peruseriaate eli aineiston kylläntyminen sen suhteen, mitä tutkija tässä aikoo tutkia. Laajemmassa mielessä aineiston kylläntyminen on jonkin verran epämääräinen käsite, joka on aina suhteessa tutkijan tai käytetyn teorian selitysvoimaan ja asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Tässä tapauksessa tarinoiden tärkeimmät teemat ovat kuitenkin kahdessa mielessä kylläntyneitä – muita tärkeitä teemoja ei aineistosta tämän tutkijan kyvyin noussut esiin ja rakentamani teoreettinen tulkintakehikko sekä tutkimuskysymys on näille teemoille herkkä.

Päästäkseni vielä paremmin liigapelaajien tarinoiden sisään, tulkitsen näitä keskeisteemoja hiukan tarkemmin ja suhteutan ne omaan kehikooni. Vaikka seuraavassa voi olla tutkijan jonkin verran vinoutunutta tulkintaa, niin uskallan arvioida kunkin pelaajan tarinasta sen kolme tärkeintä teemaa. Tulkintaa ei voi tehdä määrällisesti, esimerkiksi sanojen tai rivien määrien perusteella, vaan yhdistämällä määrä laatuun eli tuon teeman painavuuteen tarinassa. Esimerkiksi kelpaa viimeksi lainaamani tarina, josta luen tärkeimmäksi teemaksi elämänlaadun, joka ilmenee itselle tärkeiden harrastusten suurena merkityksenä tämän pelaajan tarinassa. Toiseksi tärkeimmäksi arvioin tasapainon työn ja perhe- (tai muun) elämän kesken, koska koko tarina kertoo elämän kokonaisuudesta, jossa jokainen palikka on paikallaan – tämä olisi voinut olla tärkeinkin teema.

Koska elämänlaatu sekä työn ja perheen yhtensovittaminen ovat melko lähellä toisiaan ja koska tarkoitukseni on muutenkin yhdistellä teemoja, niin seuraavassa taulukossa ne on yhdistetty omaksi luokakseen. Jalkapalloura ja perhe ovat tässä tarinassa selvästi sivuosissa, mutta tulkitsen niin, että jalkapalloura on hivenen tärkeämpi. Rahasta ja toimeentulosta tässä ei suoraan puhuta mitään, vaikka uran jälkeisen työn maininta tähän epäsuorasti viittaaakin. Monissa muissa tarinoissa raha ja toimeentulo on kuitenkin ilmaistu hyvin eksplisiittisesti, joten tulkitsen tässä sen merkityksen

edellisiä teemoja vähäisemmäksi. Useimmissa tarinoissa teemojen tärkeysjärjestys oli tätä tarinaa huomattavasti selkeämpi, mutta tulkintaperiaate tulee tämän esimerkin kautta hyvin ymmärretyksi.

Kenttä 3: Tarinoiden keskeisteemat tärkeysjärjestyksessä (jokaisesta tarinasta valittu kolme tärkeintä).

Tärkeimmät teemat/järjestys	1.	2.	3.
Elämänlaatu & tasapaino	11	1	1
Jalkapalloura	7	4	3
Perhe	-	8	6
Raha, toimeentulo	-	4	4

Tämä tulkinta ja taulukko eroaa edellä esitetystä siinä, että tässä on siirrytty selkeästi määrällisestä tulkinnasta laadullisempaan tulkintaan. Tällöin eroksi tulee se, että elämänlaatu ja tietynlainen koko elämän tasapaino on tarinoissa erittäin merkityksellisessä roolissa, vaikka jalkapallourakin on pelaajille tietysti tärkeä asia. Olisi kuitenkin voinut kuvitella, että jalkapalloura olisi se kaikkein tärkein asia pelaajien elämässä. Kvalitatiivinen analyysi siis nosti esiin tämän eron. Perhe ei ole kenellekään kaikkein tärkein teema, kuten ei toimeentulokaan. Molemmat ovat toki hyvin tärkeitä elementtejä kokonaisuudessa, koska ne mainittiin hyvin usein ja ne loivat osaltaan myös elämänlaatua ja sen tasapainoa.

Kun omassa kehikossani odotukset oli määritelty ”poika-mies”, ”parisuhde-mies”, ”työ-mies” ja ”isä-mies” –luokiksi, niin edellisen aineistokeskeisesti ja kvalitatiivisesti tulkitun tärkeysjärjestyksen voi yhdistää siihen seuraavasti. Poika-mies –luokkaan tarinoiden teemoista kuuluvat selkeästi ne tarinoiden osat, joissa pelaajat kertovat omista harrastuksistaan kavereidensa kanssa. Harjoittelua ja pelaamista, vaikka se onkin melkein kaikille kokopäivätyö, voi pitää ”poika-miehisyytenä”. Edellisessä taulukossa nuo siis löytyvät kohdista elämänlaatu ja jalkapalloura. Tyttöystävä ja av(i)ovaimo sekä suhde heihin on ”parisuhde-miehen” keskeinen aines, mutta tärkeän osan siitä kattaa näissä tarinoissa myös yhteiset harrastukset, joissa pari on mukana joko tyttöystävänä, vaimona tai lasten äitinä. ”Parisuhde-miestä” rakennetaankin etenkin elämänlaadun, työn ja perheen yhteensovittamisen (tasapaino) että perheen luokissa.

”Työ-mies” rakentuu itse asiassa jalkapalloammattilaisen tapauksessa hyvinkin nykyaikaisesti, sillä siihen yhdistyy sekä jalkapalloura, mahdollinen muu työura että myös toimeentulo. Jalkapallo on

ammattina itse asiassa verrattavissa moniin muihinkin 2000-luvun ammatteihin, joissa on sekä leikin ja harrastuksen elementtejä, mahdollisuus äkkirikastumiseen, pätkätyöläisyyden riskit että tiukan professionaalisuuden vaatimukset. Työ myös vaatii hyvin monipuolisia kykyjä ja sosiaalista liikkuvuutta. Edellisistä teemoista puhe jalkapallourasta ja toimeentulosta yhdistyy selkeimmin ”työ-mieheen”. Vanhemmuus ja siihen kuuluva vastuu sivuaa tietenkin eniten perhe –teemaa, mutta työn ja perheen yhtensovittaminen on myös sen keskeinen elementti. Isyys oli kirjoituksissa elämänlaadun yksi osa-alue, joka näkyi perhekeskeisyytenä.

Seuraavaan kenttään olen sijoittanut odotukset ensimmäiseen sarakkeeseen, toiseen sarakkeeseen olen sijoittanut tärkeimpien teemojen sisältöjä ja kolmanteen sarakkeeseen olen sijoittanut miehisyyduskinnat asteikolla 1-7, kuten taulukossa 1. Neljänteen sarakkeeseen olen sijoittanut vertailua helpottaakseni Kentän 1 ambivalentille miehisyydelle antamani arviot.

Kenttä 4: Pelaajien tarinoiden miehisyyduskinta (odotukset, tarinoiden teemojen sisältöjä ja miehisyyduskinta asteikolla 1-7):

ODOTUKSET	TEEMOJEN SISÄLTÖJÄ	MIEHISYYDUSKINTA (1-7)	
		PELAAJAT	AMBIVALENTTI
POIKA-MIES	HARRASTUKSET, KAVERIT	6	4
PARISUHDE-MIES	AV(I)OVAIMO, PERHE, HARRASTUKSET	4	5
TYÖ-MIES	URA, 2. TYÖ, RAHA, TOIMEENTULO, TALO	5	4
ISÄ-MIES	LAPSET, PERHE, HARRASTUKSET, ASUMINEN	4	6
YHTEENSÄ		19	19
KESKIARVO		4,75	4,75

Kentässä 4 tekemäni miehisyyduskinta perustuu edellä esitettyihin määrällisiin ja laadullisiin tulkintoihin pelaajien tarinoista. Lukijat voinevat varsin hyvin arvioida tämän analyysin avulla tekemääni tulkintaa. Kun tätä tulkintaani vertaa Kentässä 1 esittämääni erilaisten miehisyyksien luokitukseen, niin näiden liigapelaajien tarinat muodostavat miehisyydenluokan, joka on lähinnä ambivalentiksi nimeämäni luokkaa. Pelaajien tarinoissa tosin poika-miehisyyteen liittyvät teemat ovat jonkin verran tärkeämpiä ja isä- tai parisuhdeteemat vähemmän tärkeitä kuin nykymiehen arkkityyppiseksi miehisyydeksi määrittelemässäni ambivalentissa miehisyydessä. Yhtä selvää on se, että pelaajien tarinat eivät kerro traditionaalisesta, perinteisestä miehisyydestä (vrt. Kenttä 1). Tämä on erityisen tärkeää, koska populaarissa julkisuudessa ja pelaajien arjessa perinteinen

miehisyyden lienee edelleenkin se vertailupiste, joka määrittää nykyisten ”oikean miehisyyden”, vaikka hegemonisenkin miehisyyden odotukset ovat heille varmaankin varsin tuttuja. .

Jalkapalloilijat ja suomalaisen jalkapalloilijan ura

Edellä esittämäni analyysit ja tulkinnat suomalaisesta liigajalkapalloilijasta on syytä asettaa relevanttiin urheilulliseen kontekstiinsa. Se konteksti on tietysti suomalainen jalkapalloilijan valmennus- tai urajärjestelmä tai sen ideaalimalli. Jalkapalloilijan urakehitys olisi siten jotakuinkin tällainen siinä tapauksessa, että kaikki menisi niin kuin suomalaiset organisaatiot – seurat, liiga ja liitto – toivoisivat sen menevän.

juniorijoukkue → piiri/aluejoukkue → akatemiajoukkue → poikien/nuorten
maajoukkue → liigajoukkueen reservijoukkue (2.-1.divisioona) → liigajoukkue → alle 23-vuotiaiden
maajoukkue → ulkomainen liigajoukkue (mahd. hyvä) → A-maajoukkue.

Tällaisessa ideaalimallissa nuori käyttäisi hyödykseen kaikkia jalkapallo-organisaatioiden eli seurojen, piirien, liiton ja liigan palveluja. Kansallinen taso eli tässä tapauksessa kasvattajaseura saisi runsaimman siirtokorvauksen pelaajasta, johon organisaatiot ovat sijoittaneet kohtuullisen paljon omia resurssejaan. Omassa aineistossani saman ketjun loppupäät näyttivät siis tällaisilta:

1. liigajoukkue → iso ulkomainen liiga,
2. liigajoukkue → pieni ulkomainen liiga → iso ulkomainen liiga,
3. liigajoukkue → liigajoukkue, kansallinen taso

Käytännössä tilanne taitaa kuitenkin olla niiden kahden ideaalimallin välimaastossa ja se näyttäisi jotakuinkin tällaiselta:

divisioona/liigajoukkue → agentti → ulkomainen liigajoukkue → A- tai 23-vuotiaiden
maajoukkue → hyvä ulkomainen liigajoukkue ja vakiokokoonpanossa pelaaminen.

Mielenkiintoista keräämässäni aineistossa on sen asettuminen sekä ideaalimallin – joka varmaan on kaikille pelaajille tuttu – että viime vuosina käytännössä yleisimmäksi osoittautuneen uramallin väliin. Edellä jo ihmettelin sitä, etteivät pelaajat maininneet juuri lainkaan maajoukkueita omasta urasta kirjoittaessaan, vaikka suurin osa heistä tähtäsi ammattilaisuuteen niin kovissa

seurajoukkueissa, että A-maajoukkuepaikkakin olisi ollut itsestäänselvyys. Toinen puuttuva rengas oli yhä tärkeämpään asemaan noussut agentti- tai managerijärjestelmä. Sen näkymättömyys on sikäli ymmärrettävää, ettei se kuulu vielä mitenkään viralliseen systeemiin eivätkä pelaajat varmaankaan osaa tai halua korostaa agenttien merkitystä omalle uralleen.

Suomalaisen jalkapallon kehittämisen ongelma on se, että liitolla ja toisaalta seuroilla ja liigalla on hiukan erilaiset tavoitteet. Liiton tavoite on hyvän A-maajoukkueen – osin muidenkin maajoukkueiden – rakentaminen. Seurojen ja liigan tavoitteena on oman joukkueen ja oman sarjan tason ja taloudellisen tuloksen kohottaminen. Ristiriita syntyy siitä, etteivät seurojen ja liigan taso ole niin korkeita, että ne voisivat kasvattaa pelaajia suoraan maajoukkueisiin. Tästä tilanteesta katsottuna ratkaisuvaihtoehdot kansallisella tasolla ovat rajalliset. Joko uskotaan siihen, että kotimaan liiga kehittyy tasoltaan maajoukkueita tukevaksi tai sitten jatketaan nykyisellä hiukan epämääräisellä toimintapolitiikalla eteenpäin.

Pelaajien näkökulmasta kummatkin vaihtoehdot tuntuvat epätydyttäviltä. Kotimaan liigan tason nosto vaatisi sekä uusia pääomia, lisää katsojia ja parempia pelaajia. Nykytilanteessa se tuntuu jonkin verran epärealistiselta ajatukselta, mitä tämänkin aineiston kirjoitelmat todentavat. Suurin osa halusi pois Suomesta mahdollisimman nopeasti – osoitteeksi kelpasivat naapurimaatkin. Jos taas tätä toista väylää eli siirtymistä ulkomaille ei mitenkään virallisesti tueta, niin sekin voi osoittautua epävarmaksi kehitysväyläksi. Pelaajat toivovat selkeästi sitä, että heidän oma elämänsä järjestyy uusissakin tilanteissa tyydyttävästi. Toive elämän laadun, uran ja perhe-elämän yhteensovittamisen ja uran jälkeisen elämän onnistumisen suuntiin oli erittäin vahva. Näyttäisi siis siltä, että urheilujärjestelmien tulisi tukea juuri näitä toiveita, koska ne myös edistäisivät suomalaisen jalkapalloilijan ja jalkapallon menestymistä.

Tällä saralla on toimittu rakentamalla urheiluakatemiaita, joissa myös jalkapalloilijat ovat voineet yhteensovittaa urheilua ja opiskelua. Jalkapalloseurat ja liitto ovat myös kehittäneet kansainvälisiä yhteyksiään jatkuvasti paremmiksi. Suomalaiset pelaajat ovat kaiken lisäksi verkostoituneet epävirallisesti ja näyttää siltä, että he tukevat toisiaan ja rakentavat näin sosiaalista pääomaa keskenään⁶. Kovin systemaattista tämä toiminta ei kuitenkaan ole ollut.

Kolmas vaihtoehtokin olisi ehkä olemassa – se rakentuisi ajatukselle yhdestä tai useammasta suomalaisesta huippujoukkueesta. Se tai ne pelaisivat jatkuvasti jossakin kansainvälisessä sarjassa, kuten Champions Leaguessa tai UEFA-cupissa. Tästä on hyvänä esimerkkinä norjalaisseura

Rosenborg. Tällöin osa pelaajista löytäisi kotimaisen uraväylän ja se nostaisi suomalaisen jalkapallokulttuurin aivan toiselle tasolle kuin mitä se nyt on.

Tässä ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia pohdiskella enempää tuota vaihtoehtoa, jolle jalkapallon globalisaatio ja medioituminen antaisivat kulttuurisesti ja rakenteellisesti hyvän pohjan. Suomalaisessa huippujoukkueessahan ei välttämättä pelaisi yhtään suomalaista pelaajaakaan ja sen rahoittajatkin voisivat löytyä muualta. Itse jalkapallotapahtuma ja suurin osa kannattajista olisi kuitenkin Suomesta.

Tätä vaihtoehtoa odotellessa on syytä kuunnella jalkapalloilijoiden omia näkemyksiä omasta urastaan ja asettaa ne vielä kerran yleisempään kontekstiinsa. Tämänkin aineiston perusteella voi myös erittäin hyvin väittää, että liigapelaajilla on varsin suuri luottamus itseensä ja mahdollisuuksiinsa jalkapalloilijoina. Jalkapalloilijat tietävät olevansa urheilijoita ja että heidän pitkäjänteinen työnsä kantaa hedelmää, vaikka he eivät olisikaan mitään suuria lahjakkuuksia. He myös osaavat varsin oivallisesti asettaa päämääränsä niin, etteivät he joudu elämässään yhden oljenkorren varaan. Melkein jokainen näistä aineiston pelaajista osasi erittäinkin hyvin ottaa huomioon pelaamisen ja muun elämisen yhteensovittamisen vaateen. Se on varmasti hyvin luja perusta, jolta suomalaisen pelaajan on hyvä ponnistaa eteenpäin. Kaikista ei varmasti tule primadonna ”forssellia”, mutta aika monta takuuvarmaa ”nurmela” nähtäneen sekä ulkomaisissa liigajoukkueissa että Suomen maajoukkueessakin.

Jalkapallo ja elämä – ainakin miehisyys yhdistää

Artikkelini alussa tunnelmat pyörivät vuoden 2006 jalkapallon MM-kisoissa, johon ne vielä kerran muistikuvamaisesti palautan. Itselleni jäi voimakkaana kokemuksena mieleen Portugalin ja Hollannin välinen ottelu, jossa omatkin tunteeni olivat pinnalla kuin joskus aikanaan kohdatessamme rakkaat viholliset MP:n Reippaan tai KuPS:n. Se tärkeä kuva tuli kuitenkin kentän reunalta, jossa pelistä ulosheitetyt Portugalin Deco ja Hollannin van Bronckhurst kaulailivat ja naureskelivat kommentoidessaan ottelua, joka kentällä oli jo karannut kaikkien käsistä sekavaksi nahinaksi. Positiivista ”poika-miehisyyttä” kerta kaikkiaan. Osin parjatun globalisaation ansiosta, sillä nuo maajoukkueissa vastatusten joutuvat pelaajat voivat Zidanen ja Figon tavoin toivottaa rajun ottelun jälkeen entisille seuratovereilleen tervemenoa ansaitulle eläkkeelle.

Miehinen jalkapallokulttuuri ei kuitenkaan jäänyt vaille ”parisuhde-miehisyyttä”, joka varsin koskettavasti ja tätäkin aineistoa hyvin tukien tuli esiin jalkapallostudiossa, jossa toimittaja Riku Riihilahti jututti kahden suomalaisen jalkapalloammattilaisen vaimoa. Jos lehdistä sai samaan aikaan sellaisen kuvan, että englantilaisten futaaajien vaimot ovat lähinnä juoruilevia bimboja, niin suomalaisilla pelaajilla oli lähetyksen perusteella erittäin hyvin koulutetut, tasa-arvoiset ja voimakkaat av(i)ovaimot. Ei siis ihme, että tässäkin aineistossa pelaajat arvostivat naisten toiveita.

”Työ-miehen” positiivisin ilmaus MM-kisoissa oli Ikäinstituutin työntekijälle tietysti se, että ”vanhat herrat” näyttivät nuoremmille, kuinka jalkapalloa pelataan kokemuksella, sydämellä ja päällä. Tätä ei tarvitse selittää sen enempää kuin sitäkään, miten tunteisiin vetoavaa oli se, miten Ruotsin Henrik Larsson päätti perua lopettamispäätöksensä sen vuoksi, että oma poika halusi nähdä isin MM-kisoissa. ”Isä-mies” puhui koskettavasti myös silloin, kun Zidane pyysi maailmanlaajuisesti anteeksi kaikilta lapsilta omaa ei-esikuvallista käyttäytymistään loppuottelussa.

Tietämättä mitään Zidanen ajatuksista tai tunteista voin silti olettaa, että hän joutui erittäin ristiriitaiseen, ambivalenttiin tilanteeseen oman miehisiytensä kanssa, kun hyvin monenlaiset erilaiset odotukset kohdistuivat häneen koko kisojen ajan niin ennen loppuottelua, finaalissa kuin sen jälkeenkin. Zidanen ahdistuneessa pääpuskussa kanssapelaajan rintaan ruumiillistui erittäin inhimillisesti tuhansien ja taas tuhansien miesten tilanne, kun monenlaiset odotukset johtavat voimattomaan riittämättömyyden tunteeseen. Siinä ruumiillistui samalla hegemonisen miehisiyden suurin ongelma – kaikessa pitäisi olla niin hyvä, ettei siitä selviä edes lähes jumalaksi kohotettu jalkapallosankari.

Lähteet:

Eskola, Jari; Saarinen, Anita 2003. Suomalaisen hiihdon menetetty maine – hiihdon tulevaisuus ja eläytymismenetelmä. *Liikunta & tiede* 2003, 52-59.

Galeano, Eduardo 2000. *Jalkapallo valossa ja varjossa*. Jyväskylä. Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Hänninen, Jorma 2006. Vanhan miehen ruumis ja hegemoninen maskuliinisuus. *Gerontologia* 2/2006, 67-74.

Kuper, Simon 2000. *Matka pallon ympäri*. Jyväskylä. Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Pakkanen, Jukka & Lahtinen, Esko S. 1997. *11 & Pallo*. Jalkapallo elämässä ja elämä jalkapallossa.

Nielsen, Hans-Jørgen 1984. *Jalkapalloonkeli*. Hämeenlinna. Arvi A. Karisto.

Sipilä, Jorma 1994. Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa Sipilä, Jorma & Tiihonen, Arto (toim.) Miestä rakennetaan - maskuliinisuuksia puretaan. Jyväskylä. Vastapaino.

Tiihonen, Arto 2004. Lahtelaisia urheiluseuratarinoita – liikuntakulttuurin muutos, sosiaalinen pääoma urheiluvalmennuksessa ja tutkimuksen aluevaikuttavuus. Teoksessa Liljander, Juha-Pekka & Mäkelä, Eija (toim.) Aluevaikuttavaa innovaatiotoimintaa. Saarijärvi. Lamk.

Tiihonen, Arto 1994. Asthma - The Construction of the Masculine Body. International Review for the Sociology of Sport 1/1994.

Tiihonen, Arto 1994. Jaliskronikka. Katsomon kuolema. Teoksessa Sironen, Esa; Tiihonen, Arto; Veijola, Soile 1994 Urheilukirja. Jyväskylä. Vastapaino.

Tiihonen, Arto 1992: Jalkapallon viehätystä ja pelitaktiikkojen muuttuvista kuvioista. ARG 2/92. Helsinki.

Tiihonen, Arto 1990. Urheilu kertomuksena. Liikuntasosiologian pro gradu. Jyväskylän yliopisto.

Viitteet:

¹ Ks. esimerkiksi Nielsenin romaani Jalkapalloenkeli, Pakkasen ja Lahtisen toimittama kaunokirjallinen kokoelma 11 & Pallo. Jalkapallo elämässä ja elämä jalkapallossa, Galeanon runollinen teos Jalkapallo valossa ja varjossa tai Kuperin journalistinen Matka pallon ympäri (alkuperin Football against the Enemy). Kaikissa niissä tavoitellaan jotakin enemmän, jotakin syvempää, jotakin jota vain jalkapallossa on ja jonka vain jalkapalloilija voi ymmärtää.

² Tiihonen, Arto 2001: Minkälainen mies isä on? Teoksessa Markus Torkkeli (toim) Löytöretki isyyteen. Helsinki, Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

³ Esittelin tämän kentän ja myös tuloksia empiirisestä aineistostani Euroopan liikuntasosiologian kongressissa (EASS) Jyväskylässä 2-5.7.2006, jossa minulla oli kaksi esitystä otsikoilla ”Body Experiences and the Changing Narratives of Masculinities – Historical and Theoretical Interpretations of Finnish Men from the 1950’s to 2000” ja ”Team or/and a Player – Narratives from the Field of Football Coaching”. Tässä tekstissä kummankin keskeisiä ideoita on yhdistetty. Kentässä esittämäni arviot eivät perustu mihinkään yksittäiseen empiiriseen tutkimukseen, vaan ne on rakennettu miestutkimuksessa erilaisista miehisyksistä esitettyjen käsitysten perusteella.

⁴ Olen analysoinut urheilumiesten muuttunutta suhdetta isyyteen artikkelissa Tiihonen, Arto 1996. Urheilevat isä(n)kullat. Teoksessa Laiho, Marianna & Ruoho, Iris (toim.): Naisen naamio, miehen maski. Sukupuoli journalistisessa kuvassa. KSL.

⁵ Jorma Hännisen mielestä ikääntyneen miehen kyky ottaa ja antaa hoivaa voi olla miehen mahdollisuus päästä eroon hegemonisen maskuliinisuuden suorittamisesta. Ks. Hänninen, Jorma 2006. Vanhan miehen ruumis ja hegemoninen maskuliinisuus. Gerontologia 2/2006, 67-74.

⁶ Tästä olen kirjoittanut enemmän artikkelissa Tiihonen, Arto 2004. Lahtelaisia urheiluseuratarinoita – liikuntakulttuurin muutos, sosiaalinen pääoma urheiluvalmennuksessa ja tutkimuksen aluevaikuttavuus. Teoksessa Liljander, Juha-Pekka & Mäkelä, Eija (toim.) Aluevaikuttavaa innovaatiotoimintaa. Saarijärvi. Lamk.